

ΜΑΘΗΜΑ / ΤΑΞΗ: ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ/ Γ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ**ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:** 01-11-2025**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ****ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ, Πλάτωνος Πρωταγόρας (322a-323a)**

A1. α. Να γράψετε δίπλα στον αριθμό της **Στήλης Α** το γράμμα από τη **Στήλη Β** που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση τεκμηριώνοντας την απάντησή σας με φράσεις του κειμένου: (Μον. 6)

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Επειδή ο άνθρωπος πήρε μέρος στη θεϊκή φύση πρώτα – πρώτα	β. προσπαθούσε να στήνει βωμούς και αγάλματα θεών (καί έπεχείρει βωμούς τε ιδρύεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν)
2. Όταν οι άνθρωποι εφοδιάστηκαν με τα απαραίτητα μέσα, αρχικά	γ. κατοικούσαν διασκορπισμένοι, χωρίς να υπάρχουν πόλεις (κατ' ἄρχας ἄνθρωποι ὄκουν σποράδην, πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν·)
3. Ο Δίας έστειλε στους ανθρώπους το σεβασμό και τη δικαιοσύνη	α. επειδή φοβήθηκε μήπως χαθεί εντελώς το γένος από την αδικία και την αλληλοκαταστροφή (Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν)

A1.β. «ἦς», «ταύτας»: Σε ποια λέξη / λέξεις του αρχαίου κειμένου αναφέρεται καθεμιά από τις παραπάνω αντωνυμίες; (Μον. 4)

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

ἦς: η συγκεκριμένη αντωνυμία αναφέρεται στη φράση *πολιτικὴν τέχνην*, που δεν κατείχαν ακόμα οι άνθρωποι.

ταύτας: η αντωνυμία αναφέρεται στη *δίκην* και την *αἰδῶ*.

B1. Να προσδιορίσετε το **περιεχόμενο** των όρων «**αἰδῶς**» και «**δίκη**» και να παρουσιάσετε τη **σχέση** που έχουν τα δώρα του Δία με την πολιτική τέχνη.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Στο μύθο του Πρωταγόρα η **αιδῶς** και η **δίκη** αναφέρονται ως ηθικές αρετές που κατανέμονται στους ανθρώπους. Άρα, η **αιδῶς** είναι το «συναίσθημα ντροπής του κοινωνικού ανθρώπου για κάθε πράξη που προσκρούει στον καθιερωμένο ηθικό κώδικα του κοινωνικού περιβάλλοντος», που τον κάνει να νιώθει ενοχές, τύψεις, όταν οι πράξεις του αντιβαίνουν στον καθιερωμένο κώδικα ηθικής. Χάρη σε αυτήν το άτομο τηρεί -υπό εσωτερική παρόρμηση και όχι από το φόβο κάποιας τιμωρίας- τους ηθικούς κανόνες που ισχύουν στην κοινωνία στην οποία είναι ενταγμένο, γιατί θέλει να αισθάνεται πως ζει με αξιοπρέπεια και πως οι συνάνθρωποί του τον εκτιμούν. Η λέξη **δίκη** στο συγκεκριμένο απόσπασμα, δε χρησιμοποιείται με τη σημασία της δικαστικής διαδικασίας. Βρίσκεται κοντά στην αρχική της σημασία (= το ορθό, το δίκαιο). Επομένως, η δίκη δηλώνει εδώ την έμφυτη αντίληψη για το σωστό, το κοινό περί δικαίου αίσθημα. Στηριζόμενος σε αυτήν ο άνθρωπος θεσπίζει και εφαρμόζει γραπτούς και άγραφους νόμους και εκδηλώνουν τη δυσαρέσκειά του όταν πιστεύει ότι παραβιάζονται τα δικαιώματα των άλλων. Είναι αποτέλεσμα

Φροντιστήρια Εν-τάξη

της εσωτερικής ανάγκης του ανθρώπου και λιγότερο εξωτερικού καταναγκασμού. Χάρη σε αυτήν διασφαλίζεται η αρμονική κοινωνική συμβίωση. Το δίπολο των αρετών αυτών (αιδώς και δίκη) ισοδυναμεί με το δίπολο σωφροσύνη και δικαιοσύνη, το οποίο χρησιμοποιεί ο Πρωταγόρας στο επιμύθιο του λόγου του.

Εξετάζοντας τη σχέση της αιδούς και της δίκης με την πολιτική τέχνη, αντιλαμβανόμαστε ότι - σύμφωνα με το μύθο- ο Δίας, αν και κατέχει την πολιτική τέχνη δεν τις δωρίζει στους ανθρώπους. Αντίθετα, τους δωρίζει αυτές τις δύο βασικές συνιστώσες της, ώστε στηριζόμενοι σε αυτές οι άνθρωποι να συγκροτήσουν την πολιτική τέχνη. Ερμηνεύοντας το μύθο, συμπεραίνουμε ότι σύμφωνα με τον Πρωταγόρα η πολιτική αρετή δεν υπάρχει έμφυτη στον άνθρωπο, αφού δεν είναι μέρος της αρχικής φύσης του, αλλά ο άνθρωπος την κατέκτησε σε ένα μεταγενέστερο στάδιο της πολιτισμικής εξέλιξής του, στηριζόμενος στην εμπειρία από τα παθήματά του στη λογική του και στην προσωπική προσπάθειά του.

Μονάδες 10

B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Να σχολιάσετε τη στάση του Πρωταγόρα απέναντι στη θεότητα, όπως αυτή διατυπώνεται στο παραπάνω κείμενο από το Διογένη Λαέρτιο. Πώς συνδέεται αυτή η στάση με τον τρόπο που χρησιμοποιείται η μορφή του Δία στο πλατωνικό απόσπασμα; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας αναφέροντας σχετικά χωρία.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ο Πρωταγόρας όπως παρουσιάζεται στο κείμενο του Διογένη Λαέρτιου, δεν εμφανίζεται ανοιχτά ως άθεος αλλά ως αγνωστικιστής, καθώς δηλώνει ότι δεν μπορεί να γνωρίζει αν υπάρχουν θεοί ή όχι («Για τους θεούς δεν μπορώ να γνωρίζω, ούτε αν υπάρχουν ούτε αν δεν υπάρχουν, ούτε ποια είναι η μορφή τους.») λόγω της φύσης του θέματος και των περιορισμών της ανθρώπινης αντίληψης («Διότι πολλά εμποδίζουν τη γνώση: και η ασάφεια του θέματος και οι συντομία της ανθρώπινης ζωής»). Αυτή η δήλωση φανερώνει τον κριτικό και ορθολογικό χαρακτήρα της σκέψης του που απορρίπτει τη δογματική πίστη και επιδιώκει την αναζήτηση της γνώσης μέσω του ανθρώπινου λόγου. Αυτή η στάση, επίσης, συμβαδίζει με τη σχετικιστική του φιλοσοφία: αφού η αλήθεια είναι σχετική και εξαρτάται από την ανθρώπινη αντίληψη, τότε δεν μπορεί να υπάρξει ανθρώπινη απόλυτη γνώση, ούτε για τους θεούς.

Στο διάλογο του Πλάτωνα, ο Πρωταγόρας αποφεύγει συστηματικά να κάνει αναφορές σε θεούς και, όταν στο μύθο αναφέρεται στο Δία, - στην ενότητα με την αιδώ και τη δίκη - τον χρησιμοποιεί ως μυθικό εργαλείο και όχι ως αντικείμενο πίστης. Ο Πρωταγόρας, χαριτολογώντας αποδίδει την ανάπτυξη της θρησκευτικής λατρείας στο ότι οι άνθρωποι απέκτησαν ή πίστεψαν ότι απέκτησαν ένα είδος συγγένειας με τους θεούς («διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶντων μόνον θεοὺς ἐνόμισεν»). Είναι φανερό ότι στο μύθο η θρησκεία λογίζεται ως ανθρωπολογικό δεδομένο. Συμπεριλαμβάνεται στα επιτεύγματα του ανθρώπου και όλα αυτά τα κατορθώματά του εντάσσονται σε ένα καθαυτό προ - ηθικό στάδιο της πολιτικής ανέλιξης. Στο μύθο του Πρωταγόρα η παρουσία των θεών έχει αλληγορική - συμβολική σημασία: ο Δίας είναι η νομοτέλεια που διέπει τη φύση, ο Προμηθέας, ο Επιμηθέας και οι άλλοι θεοί είναι τα όργανα που διέπουν αυτήν τη νομοτέλεια. Με τη νομοτέλεια

αυτή ρυθμίζονται οι σχέσεις των όντων, εξισορροπούνται οι ανάγκες τους και εξασφαλίζονται τα μέσα για την ικανοποίησή τους. Αυτή η ουδέτερη συμβολική χρήση των θεών δείχνει τη φιλοσοφική απόσταση του Πρωταγόρα από τη θρησκευτική πίστη.

Μονάδες 10

B3. «ἄγω»: Να δημιουργήσετε σύνθετα ρήματα με τις προθέσεις **προς, προ, εις, διά, συν** και να συμπληρώσετε με αυτά τις προτάσεις που ακολουθούν:

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

1. Συνέλαβαν και **προσήγαγαν** το δράστη στο αστυνομικό τμήμα.
2. Τέτοιες συμφωνίες **προάγουν** τις σχέσεις μεταξύ των κρατών.
3. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης **εισήγαγαν** νέα ήθη στη χώρα μας.
4. Οι μοναχοί στο Άγιο Όρος **διάγουν** λιτό βίο.
5. Από πού το **συνάγεις** αυτό;

Μονάδες 10

B4. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη.

1. Ο Πλάτωνας δε συμμετείχε στα κοινά της Αθήνας, διότι είχε άσχημες εμπειρίες από την ανάμειξη των μελών της οικογένειάς του στην υπόθεση των Τριάκοντα.
2. Πολλοί κατήγοροι του Σωκράτη θεωρούσαν «διαφθορά» τη γοητεία που ασκούσε ο φιλόσοφος στους νέους.
3. Στο τέλος των πλατωνικών διαλόγων το συμπέρασμα δίνεται με συγκεκριμένο και σαφή τρόπο.
4. Ο Σωκράτης χρησιμοποίησε την παραγωγική μέθοδο για την εξαγωγή καθολικών ορισμών.
5. Η μήνυση κατά του Σωκράτη έγινε και από το Λύκωνα, πλούσιο βυρσοδέψη και γνωστό πολιτικό.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

1. Σωστό
2. Σωστό
3. Λάθος
4. Λάθος
5. Λάθος

Μονάδες 10

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, Έλένης ἐγκώμιον 16-18

Ο Ισοκράτης έγραψε το "Έλένης Εγκώμιο" περίπου το 390 π.Χ. Πρόκειται για ένα από τα πρώιμα έργα του, το οποίο γράφτηκε ως απάντηση σε ένα παρόμοιο κείμενο του ρήτορα Γοργία. Σε αυτό, ο Ισοκράτης επιχειρεί να επαινέσει την Ελένη της Τροίας, υπερασπιζόμενος την ομορφιά της και την επιρροή της.

Τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν τοῦ λόγου ποιήσομαι τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους αὐτῆς. Πλείστων γὰρ ἡμιθέων ὑπὸ Διὸς γεννηθέντων μόνης ταύτης γυναικὸς πατὴρ ἥξιωσε **κληθῆναι**. Σπουδάσας δὲ **μάλιστα** περὶ τε τὸν ἐξ Ἀλκμήνης καὶ τοὺς ἐκ Λήδας, τοσοῦτῳ μᾶλλον Ἑλένην Ἡρακλέους προὔτιμησεν ὥστε τῷ μὲν ἰσχὺν δέδωκεν ἢ βίᾳ τῶν ἄλλων κρατεῖν δύναται, τῇ δὲ κάλλος ἀπένειμεν ὃ καὶ τῆς ῥώμης αὐτῆς ἄρχειν πέφυκεν. Εἰδὼς δὲ τὰς ἐπιφανείας καὶ τὰς λαμπρότητας οὐκ ἐκ τῆς ἡσυχίας, ἀλλ' ἐκ τῶν πολέμων καὶ τῶν ἀγώνων γιγνομένας, βουλόμενος αὐτῶν μὴ μόνον τὰ σώματ' εἰς θεοὺς ἀναγαγεῖν ἀλλὰ καὶ τὰς δόξας ἀειμνήστους καταλιπεῖν, τοῦ μὲν ἐπίπονον καὶ **φιλοκίνδυνον** τὸν βίον κατέστησεν, τῆς δὲ περίβλεπτον καὶ περιμάχητον τὴν φύσιν ἐποίησεν. Καὶ πρῶτον μὲν Θησεὺς, ὁ λεγόμενος μὲν Αἰγέως γενομένος δ' ἐκ Ποσειδῶνος, **ιδὼν** αὐτὴν τοσοῦτον ἠττήθη τοῦ κάλλους, ὥσθ' ὑπαρχούσης αὐτῷ καὶ πατρίδος μεγίστης καὶ βασιλείας ἀσφαλεστάτης ἡγησάμενος οὐκ ἄξιον εἶναι ζῆν ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς ἄνευ τῆς πρὸς ἐκείνην οἰκειότητος, βίᾳ λαβὼν αὐτὴν **εἰς Ἄφιδναν** τῆς Ἀττικῆς κατέθετο.

Λεξιλόγιο

σπουδάζω: φροντίζω

τὸν ἐξ Ἀλκμήνης καὶ τοὺς ἐκ Λήδας: τὸν γυιο τῆς Ἀλκμήνης καὶ τὰ παιδιά τῆς Λήδας

ἀπονέμω: χαρίζω, προσφέρω

πέφυκεν: ἐκ φύσεως (μπορεῖ) νὰ

περίβλεπτος: αξιοθαύμαστος

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Γ1. Νὰ μεταφράσετε στὴ Νέα Ελληνικὴ τὸ ἀπόσπασμα: «Τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν τοῦ λόγου ... περιμάχητον τὴν φύσιν ἐποίησεν».

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Θα ξεκινήσω, λοιπόν, τὸν λόγο μου ἀπὸ τὴν καταγωγή της. Γιατί, ἐνὺ πάρα πολλοὶ ἡμίθεοι γεννήθηκαν ἀπὸ τὸν Δία, μόνο γιὰ αὐτὴν τὴ γυναῖκα (τὴν Ελένη) θεώρησε σωστό νὰ ονομαστεῖ πατέρας (της). Ἀν καὶ φρόντισε ιδιαίτερα καὶ γιὰ τὸν γιο τῆς Ἀλκμήνης καὶ γιὰ τὰ παιδιά τῆς Λήδας, ὡστόσο προτίμησε τὴν Ελένη ἀπὸ τὸν Ἡρακλή τόσο πολὺ, ὥστε στὸν ἕναν χάρισε δύναμη, ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ κυριαρχεῖ στους ἄλλους με τὴ βία, ἐνὺ στὴν ἄλλη ἀπένειμε ομορφιά, ἡ ὁποία εἶναι φτιαγμένη νὰ κυριαρχεῖ ἀκόμη καὶ στὴν ἴδια τὴ σωματικὴ δύναμη. Επειδὴ (ὁ Δίας) γνώριζε ὅτι οἱ φανερὲς διακρίσεις καὶ οἱ λαμπρὲς πράξεις δὲν προέρχονται ἀπὸ τὴν ἡσυχία, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς πολέμους καὶ τοὺς ἀγῶνες, καὶ επειδὴ ἤθελε νὰ ἀνεβάσει τοὺς θεοὺς ὄχι μόνο τὰ σώματά τους, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀφήσει τὴ δόξα τοὺς ἀθάνατοι (αείμνηστοι), γιὰ τὸν ἕναν (τὸν Ἡρακλή) ἔκανε τὴ ζωὴ κοπιαστικὴ καὶ γεμάτη κινδύνους, ἐνὺ γιὰ τὴν ἄλλη (τὴν Ελένη) ἔκανε τὴ φύση τῆς αξιοθαύμαστη καὶ περιζήτητη.

Μονάδες 20

Γ2. Ο Ισοκράτης αντιπαραβάλλει τον Ηρακλή, το πρότυπο της σωματικής δύναμης και της βίας, με την Ελένη, το πρότυπο της φυσικής ομορφιάς. Με ποιον τρόπο εξηγεί ο ρήτορας την ανωτερότητα της ομορφιάς έναντι της δύναμης, χρησιμοποιώντας ως παραδείγματα τον Ηρακλή αλλά και τον Θησέα;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ο Ισοκράτης θεμελιώνει την υπεροχή του κάλλους έναντι της σωματικής δύναμης, αναλύοντας τη θεϊκή πρόθεση και την επακόλουθη επίδραση της ομορφιάς. Στην αρχή, ο ρήτορας υπογραμμίζει την ιδιαίτερη εύνοια του Δία προς την Ελένη, η οποία εκδηλώνεται μέσω της σύγκρισής της με τον Ηρακλή. Ενώ στον Ηρακλή, πρότυπο της ρώμης, απονεμήθηκε δύναμη ικανή να κυριαρχεί με τη βία («τῷ μὲν ἰσχὺν δέδωκεν ἢ βία τῶν ἄλλων κρατεῖν δύναται»), στην Ελένη χορηγήθηκε ομορφιά («τῇ δὲ κάλλος ἀπένευμεν ὃ καὶ τῆς ρώμης αὐτῆς ἄρχειν πέφυκεν»). Η ομορφιά της Ελένης, κατά τον Ισοκράτη, είναι εκ φύσεως ικανή να κυριαρχεί ακόμη και στην ίδια τη σωματική δύναμη. Συνεπώς, η ομορφιά αναδεικνύεται ως ανώτερη θεϊκή δωρεά, καθώς διαθέτει την ικανότητα να υποτάσσει τη βία. Η ισχύς αυτή του κάλλους επιβεβαιώνεται μέσω του παραδείγματος του Θησέα. Ο ήρωας, αν και ήταν συνηθισμένος να κυριαρχεί επί των άλλων, υπέκυψε τόσο πολύ στην ομορφιά της Ελένης («τοσοῦτον ἡττήθη τοῦ κάλλους»), ώστε θεώρησε τη ζωή του άνευ αξίας, παρά τα αγαθά που διέθετε, εάν δεν την είχε ως σύντροφο. Η υποταγή ενός τόσο ισχυρού ήρωα στην ομορφιά αποδεικνύει έμπρακτα ότι η θεϊκή δωρεά της ομορφιάς είναι ανώτερη και υποτάσσει τη σωματική ρώμη και βία.

Μονάδες 10

Γ3.α. *Εἰδὼς δὲ τὰς ἐπιφανείας καὶ τὰς λαμπρότητας οὐκ ἐκ τῆς ἡσυχίας, ἀλλ' ἐκ τῶν πολέμων καὶ τῶν ἀγώνων γιγνομένας, βουλόμενος αὐτῶν μὴ μόνον τὰ σώματ' εἰς θεοὺς ἀναγαγεῖν ἀλλὰ καὶ τὰς δόξας ἀειμνήστους καταλιπεῖν, τοῦ μὲν ἐπίπονον καὶ φιλοκίνδυνον τὸν βίον κατέστησεν, τῆς δὲ περιβλεπτον καὶ περιμάχητον τὴν φύσιν ἐποίησεν*: να εντοπίσετε τα τριτόκλιτα ουσιαστικά του αποσπάσματος και να γράψετε την ίδια πτώση στον άλλο αριθμό.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

- τὰς λαμπρότητας : τὴν λαμπρότητα
- τῶν ἀγώνων : τοῦ ἀγῶνος
- τὰ σώματα : τό σῶμα
- τὴν φύσιν : τὰς φύσεις

β. Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους για τις παρακάτω λέξεις που σας δίνονται:

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

δέδωκεν: το β' ενικό της οριστικής του ενεστώτα. = **δίδω**

εἰδὼς: το γ' πληθυντικό οριστικής του ίδιου χρόνου = **ἴσασι**

γιγνομένας: το γ' ενικό οριστικής του αορίστου β = **ἐγένετο**

ἐποίησεν: το β' πληθυντικό της προστακτικής του ενεστώτα = **ποιεῖτε**

λαβών : το απαρέμφατο του του ίδιου χρόνου = **λαβεῖν**

κατέθετο : το β' ενικό της προστακτικής του ίδιου χρόνου = **κατάθου**

Μονάδες 10

Γ4. α. Να προσδιορίσετε την κύρια συντακτική λειτουργία των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου:

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

τοῦ λόγου: είναι ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός ως γενική αντικειμενική στο «τὴν ἀρχήν»

κληθῆναι: είναι τελικό απαρέμφατο, ως αντικείμενο στο «ἤξιωσε», ταυτοπροσωπία

μάλιστα: είναι επιρρηματικός προσδιορισμός του ποσού στο «σπουδάσας»

φιλοκίνδυνον: είναι κατηγορούμενο στο αντικείμενο τὸν βίον (μέσω του ρήματος «κατέστησεν»)

ιδῶν: είναι επιρρηματική χρονική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος «Θησεὺς», ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα «ἠττήθη»

εἰς Ἄφιδναν: είναι εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει κίνηση σε τόπο στο ρήμα «κατέθετο»

β. «Τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν τοῦ λόγου ποιήσομαι τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους αὐτῆς»: να μεταφέρετε το απόσπασμα στον πλάγιο λόγο με εξάρτηση από τη φράση «Ἰσοκράτης ἔλεγεν ὅτι».

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ἰσοκράτης ἔλεγεν ὅτι τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν τοῦ λόγου ποιήσοιτο τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους αὐτῆς.

Μονάδες 10